

Titel: Om substans, specielt indholdssubstans, [Uldall] 035-0140

Citation: "Om substans, specielt indholdssubstans, [Uldall] 035-0140", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds:
https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_035-shoot-workidacc-1992_0005_035_Uldall_0140/facsimile.pdf (tilgået 01. august 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Hj 3.1.53

Om substans, specielt indholdssubstans.

1. ad U 20.11.52: Skal det forstås saaledes, at semantem og fonematem nu er termini, ikke for manifestationen af hhv. plerematem og konematem, men for 'dimensionerne'; f. eks. s. 2: tænkes 'front', 'back', 'groove', 'split' hver især benævnt et fonematem? Eller tænkes, forudsat sin semus-analyse's rigtighed, størrelser som 'til', 'fra', 'kohærens', 'inkohærens' benævnt semematem? (Altså principielt = 'distinctive features'.)

Vil, i bekræftende fald, termerne fonem og grafem, med tilpæsing til hovedvunden bemærkelse, være at opgives?

2. Jeg slutter mig til forordningen OG 1.27, hvorefter indholdssubstansen er 'a body of opinion' (bundet til en bestemt kultur). Dette har utvivlsomt været indset tidligere, omend aldrig klart. En af hovedvanskelighederne ved at arbejde med indholdssubstansen er forøvrigt, at dette område, ogsaa for os selv, i faktisk grad er overlejret med diverse traditionelle videnskabforordninger. Eksemplet 'the dog is asleep' er godt, fordi det skulde kunne vise uafhængigheden af fysikalisk verifikation; 'hunden' er naturligvis noget væsensforskelligt i forskellige kulturer, indtager forskellig plads i den struktur, som er 'the body of opinion'; og herved står hunden ganske på linie med fysikalisk meningsbærende indholdssubstansets størrelser som 'enhjørning' eller 'angel'. Der er vel i eksemplet 'the dog is asleep' ikke blot forudsat 'that the animal "is" a dog', men ogsaa at der overhovedet i en vis forstand "findes" "dogs"; at denne Klasse paa en vis maade er et anerkendt led i kulturen. Vel at mærke principielt et potentielt led, jf. enhjørningen og englen: det er noget der ~~er~~ 'troes paa' i den foreliggende kultur - ikke noget der nødvendigvis verificeres, er irrelevant for den semantiske bestemmelse (selvom det vel ogsaa gælder ligesom i den lydige udtryksubstans, at man vælger den blandt mulighederne, som stemmer bedst med den fysiske verifikation, i de tilfælde hvor en saadan kan foretages).

3. En anden hovedvanskelighed ved at arbejde med indholdssubstansen er som bekendt at en plerematisk analyse aldrig er foretaget. Men ovenstående overvejelser er allerede i høj grad relevante for ~~WWWWWWWWW~~ den plerematisk analyse. 'Hunden' er 'hunden i en given kultur', den skal bestemmes antropologisk, ikke som zoologisk species, og dens plerematisk definition angaar derfor dens ydelse.

Leistung, som det siges i en tysk tradition der har rødder hos Humboldt. Hos Ammann 1.92 (1925) hedder det: 'Der Ofen' spendet uns Wärme, 'der Hund' beschützt unser Haus und macht uns durch sein Bellen auf drohende Gefahren aufmerksam; 'der Hahn' verkündet uns mit seinem Krähen den nahenden Tag ...

4. En ~~WWWWWWW~~ semantisk plads indenfor 'body of opinion' forklarer ofte udmærket dens fremherskende 'overførte' betydninger, jf.

det gamle glossematiske eksempel 'towel-horse', der kan med rimelighed kan tænkes at opstå i en kultur hvor man kender til at bruge heste til at ride paa (der maas vel findes kulturer hvor man kender til heste man ikke har fundet paa at ride paa dem). To ting er det naturligvis herved vigtigt at huske (jeg noterer dem blot for fuldstændighedens skyld): 1° forskellige egenskaber ved 'tingen' kan fremdrages alternativt i de forskellige varianter (saaet en fælles definition maas indbefatte synkretismer), jf. 'flodhest', 'læshest', 'tøjhund', 'pladshund' (ogsaa brugeligt om et menneske der holder vægt) osv.; 2° konnotationer indgaa ofte - dels en fremherskende i den pågældende kultur, som netop fremtræder alt danner 'the opinion' (hunden som helligt dyr hos Korcastrierne, som pariadyr hos inderne, som træddyrt hos Eskimorne); men ogsaa disse konnotationer kan altsaa selskeds at træde, der ikke i den pågældende kultur paa fremherskende maade tildelles 'tingen' af 'the opinion', træder frem i givne varianter ('hundevagt', 'hund' som sømdørd, osv., indenfor en kultur hvor den fremherskende 'opinion' sikkert snarast klassificerer hunden som jagt- og vægtdyr, altsaa netop ikke med de egenskaber der er involverede i de nævnte varianter); til konnotationerne hører ogsaa konnotationen 'armisk', som ved 'enhjernalg'.

5. Ud fra de forudsætninger, der her er opereret med (jf. 6 nedenfor, hvor andre forudsætninger forsøges), maas det formentlig stadig være rigtigt, at det, det gælder om at finde, er 'the common denominator' for samtlige varianter af et sædvanligt 'tingsnavn' som 'hund', 'hest'. Jf. eksemplet 'towel-horse' i formuleringen fra 1936. Dette er det overordentlig vigtigt at afgøre, da den plerematisk (og ikke blot den semantisk) analyse afhænger fuldkommen heraf. (Der maas, som sagt ovenfor pkt. 3/4, regnes med synkretismer.)

6. Darsom man forestiller sig en plerematisk analyse gennemført ud fra ovennævnte princip, vilde det være interessant paa forhånd at aare hvilket plerematiske-inventar og hvilket semantem-inventar der kan komme til at foreligge. Dette er det i virkeligheden meget vigtigere at vide, eller endnu vigtigere at vide, end hvordan en semantisk maal bestemmes (selv om det sidste i praksis bliver forudsætning for det første). Som basis for den semantiske beskrivelse maas man tænke sig at besidde et analogt til substans-mligheds-inventaret som skitseret for Phonematis U 20.11.52 s. 3. Dette forestiller jeg mig som et orienteringsmaale for enkelte adfærdssituationer: det maas, direkte eller indirekte, indbefatte størrelser som 'til', 'fra', 'her', 'der', 'jeg', 'du' osv. osv.

¹ Dette invaliderer ganske Ammanns videnskabeligt set yderst primitive eksempler (den vaade ryn paa Bornholm spænder ingen Wærd, osv.).

Hertil vil komme en række 'egenskaber' (som kan formes i primære adjektiver), som er af klart subjektiv, vurderende, 'jeg'- og 'vi'-orienteret karakter. Plus naturligvis konnektiver ('og') og operatorer ('hvis - saa'), disse sidste ogsaa adfærdbestemmende. - Mere kan jeg ikke tænke mig der findes. - Dette orienteringsskema udgøres naturligvis af kontinua, i hvilke hvert sprog lægger sine grænser (jeg kunde ogsaa sige: i hvilke hver kultur lægger sine grænser), ganske analogt med forholdene i udtryksplanet. Men plerematem-inventaret vil i hvert enkelt sprog blive ligesaa begrænset som $\mathbb{R}/\mathbb{Q}$ -karakter-inventaret.

Dette orienteringsskema (som altsaa er indholdsmeningen, the purport of the content) kan lignedes ved Kants aprioriske Zeit-Raum, men NB 'jeg'-'vi'-orienteret (allerede i the purport). Og dette er vel, hvis jeg saa vare metafysiker en kort stand, den dybeste grund til, at glossematikken er kvalitativ; thi sproget er dybest set opbygget i denne indholdsmening. Glossematikken er humanistisk netop i denne forstand: dens yderste basis er en 'jeg'-'vi'-orientering, nemlig individet (sekundært) og samfundet (primært). (En der forestaar en sisyfus-kamp for at faa folk til at forstås at den ikke er psykologisk; det er en del af den tunge arvebelastning fra traditionen.)

Naar man én gang har dette skema, og den sematiske analyse af et givet sprog, saa vel i nogen grad analyser som de ovenfor angivne af 'hund' og 'hest' om ikke bortfælde saa dog træde i baggrunden. Hvis man i en given kultur (den indiske) kan faa hunden splittet op i to pleremater: 'den skæret lavt vurderede' plus 'væsen', eventuelt med udeladelse af det sigste som udfra simpelhedens princip overflødig (kan nødvendigvis, hvis 'levende' viser sig relevant, hvad det næppe er, saadan der findes døde hunde), ja saa bliver der ikke meget tilbage af 'hunden'! eller rettere, den er henvist, som alle pleremater, til en semantisk beskrivelse.

I saa fald spørger jeg mig selv, en deraf liden und letsten endes, om indholds-substans-beskrivelsen - hvis den forstås, saa den vel bør, som en substansforordning af projekterede plerematem-varianter - i videre høj grad kommer til at være noget der indgår i 'a body of opinion'. Selve substansbeskrivelsen (ikke den blotte meningsbeskrivelse) foregår allerede in terms of et simpelt vurderings- og behavior-skema. 'Hunden' er langt borte nu, henvist til den skæret der hedder usus; i systemet staar blot en vurdering, uden at det er sagt hvad der vurderes. I en anden kultur kan det være 'kat' eller 'heks' eller 'slæge' eller 'bourgeois'.

Indholdssubstansen er da en vurderingsskæret, akcepteret af den pågældende kultur (med arkaiske og progressistiske osv. bestanddele), men ikke vurderingen i sig selv.) Et skema for 'opinion', men ikke selve denne 'opinion'; den hører allerede til usus.

*) den vurderende 'brug'